

TREVENNEN-6

JULEN 2011 MEDLEMSBLAD FOR TREETS VENNER

OPPSIKTSVEKKENDE TRÆR
SOMMERTUR JARLSBERG HØVEDGÅRD
TEMA SØYLETRÆR

ISSN 504-6028

REDAKSJONENS HJØRNE

Rainer Stange

Trevenns redaksjon er i dette nummeret utvidet med Elin Katharina Hille From (sekretær i T.V), som i tillegg til å ha skrevet flere av Trevenns artikler, også har stått for mye av layouten av dette nummeret. Teksten er gjort mer lesbar ved bruke av nye fonter i Georgia og i Gotham

Vårt grafiske uttrykker forbedret ved at Nils Ås' kjente logo med det røde hjertet i det gamle tuntreet, er vektorisert av multikunstneren Øyvind Rauset, som blant annet har jobbet med logoer og monogrammer for kongefamilien til 2005-jubileet. Han sier vi har en vakker logo som må respekteres. Hvert blad er tegnet opp på nytt med en vektorpenn, slik at logoen kan forstørres opp. Den er optimalisert ved at hvert blad er justert ørlite grann, men i hovedsak skal den se ut som den gamle logoen.

Øyvind Rauset er et aktuelt navn for Treets Venner, siden han blir vår nye WEB-redaktør fra 1.1.2012.

Han skal legge ut stoff og holde nettsidene oppdatert. Uten oppdaterte hjemmesider er vi ingen ordentlig organisasjon i det 21. århundre.

Trærne er i vinden over hele verden etter hvert som urbanisering øker og folketallet vokser. Redaktøren har oversatt vedtektene fra vår franske søsterorganisasjon; ARBRES REMARQUABLES. Og som vanlig ligger franskmennene i tet når det gjelder å ta vare på vår natur- og kulturarv. Dette kan dere les mer om i bladet.

I reportasjen i Dagens Næringsliv D2 18.11.2011, skriver Margrethe Geelmuyden varmt om "Stammeprakten". Hun interesserer seg for vårt arbeide og trekker fram vår franske søsterorganisasjon A.R.B.R.E.S. De interesserer seg spesielt i oppsiktsvekkende enkeltrær som ved sin alder, størrelse, form, fortid eller myte kan kalles oppsiktsvekkende trær i et nasjonalt ståsted. Les mer om dette bemerkelsesverdige arbeidet på side 29.

ER BYTRÆRNE PÅ VIKENDE FRONT?

Elin K. H. From

Paneldebatt om bytrær 24. mai

Bak initiativet stod en koalisjon av åtte grønne aktører: Norsk trepleierforum NTF, Treets venner, Naturvernforbundet Oslo og Akershus, Kontaktutvalget for velforeninger KUV, Norske landskapsarkitekters forening NLA, Bad, Park og Idrett (nå tilhørende Bymiljøetaten), FAGUS og Oslo Elveforum. Dette er åtte aktører som hver for seg har viktige oppgaver som kommunale etater, ideelle og faglige organisasjoner som binde-ledd mellom politikere og menigmann når det gjelder grøntfaglig kunnskap og formidling. Disse organisasjonene sitter på det mye kunnskap om trær i byen, og alle formidler det samme budskapet ; Bytrær er avgjørende for å opprettholde livet i byen!

Oslos bytrær

Utgangspunkt for debatten var at trærne i Oslo er på vikende front. En konstant trussel av utbyggingspress, saltskader og manglende strategi for nyplanting viser at bytrærnes fremtid på ingen måte er trygg. Politikere fra syv partier var møtt opp for å diskutere kveldens tema. Oslo har mange, flotte, gamle trær. Kommunen har ansvar for å erstatte felte trær på kommunal grunn. Ikke alltid blir dette gjort, og erstatningen vil i mange tilfeller bli en mager trøst der det en gang stod et bemerkelsesverdig, gammelt tre. Mange av disse befinner seg imidlertid på privat grunn. Der har de ingen beskyttelse mot ivrige grunneiere som ønsker å få mer sol og utsikt og som anser det som lettvinnt å felle trær som har levd i hundre år og utgjør en viktig del av byens grønnstruktur og mangfold.

Marginale forhold

Debatten ble innledet av Kristin Moldestad, arborist, planteviter og rådgiver i FAGUS. Hun pekte på utfordringer ved å plante nye trær i byen når det gjelder å sikre trærne gode vekstvilkår.

Foto:EKHF

Tett bymiljø gjør mange av trærnes essensielle behov marginale; tilgang på vann, luft til røtter, god og rikelig med jord, plass til røtter og krone, næringstilgang, beskyttelse mot salt og kjemikalier så vel som mekaniske skader.

Svakt lovverk

Tore Næss fra Bymiljøetaten, Oslo kommune fortalte oss om hverdagen for bytrærne i Oslo, og om etatens ønske om en grønn og vital by. Staten står ofte overfor problemstillinger knyttet til private som ønsker å felle trær nær eienommen sin. Han pekte på viktigheten ved at trær som skal bevares må inn på plankartet. Videre pekte han på at Norge har et svakt lovverk når det gjelder vern av trær sammenliknet med for eksempel England og Tyskland. Våre svenske naboer ligger langt foran Norge med å lage overordnede planer for trær i byene, som for eksempel Malmö med sin "Trädplan for Malmö, 2005".

Pr. i dag er regelen at for hvert tre som måfelles på kommunens grunn, skal det plantes inn minst ett nytt (Bystyret 1993). Staten arbeider nå med å lage en overordnet plan for trærne i Oslo by og et kartbasert elektronisk treregister. Han påpekte at etaten er avhengig av politikernes engasjement og årlige bevilgninger for å kunne plante flere trær og sikre Oslos grønne fremtid. Dette har variert sterkt fra år til år.

Trues av fortetting

Helena Nordth, førsteamanuensis på UMB snakket til slutt om betydningen av trær for folkehelsen som er dypt forankret viten i dag. Likevel må vi ta frem studier som beviser hvilken effekt grønne miljøer har på menneskers trivsel og påvirker livene våre som argument for å bevare eller skape nye grøntområder i by. For det blir mindre og mindre grøntområder i byen. Fra 1994-2006 ble Oslos grønnstruktur redusert med et

areal på størrelse med 640 fotbalbaner (Thorén et. Al 2010). Dette skyldes i stor grad fortetting innenfor byggegrensa. I et klimaperspektiv er det positivt at folk bor tett og man reduserer reiselengde etc, men hva med bymiljøet?

Debatten ble ledet av formann i Treets venner, Eirik Wærner. Politikerne ble utfordret på å gi konkrete planer for bytrærne i Oslo. Det ble en het debatt hvor stikkord var biomangfold, helhetlig treplaner, bilfritt sentrum, Ekebergskogen, alternativer til veisalt, juridisk vern for trærne, verneplan for store trær og budsjett for å plante fler trær var saker som ble debattert. Publikum bestod av fagpersoner og andre og bidro med innspill og spørsmål til politikerene.

10.000 nye trær?

Alle deltakerne i panelet virket å ha forstått alvoret i saken, og var villig til å love fremgang på området. KrF var imidlertid kveldens høystbydende når de foreslo å legge frem for byrådet å plante 10.000 trær neste periode.

Etterskrift:

Treets venner ser frem til kommunen har ferdigstilt sitt elektroniske treregister som vil hjelpe med å holde kontroll med bytrebestanden i Oslo både mht skjøtsel, vern og utvikling. Totalt sett felles det flere trær enn det plantes nye, da mange trær som felles står på privat grunn eller felles ulovlig. Dette er uholdbart. Vi mener at det bør plantes minst 2 trær pr tre som felles slik at Oslos bytrær vokser i antall. Dette må imidlertid sikres i lovverket og være bindende for etaten. Vi håper å se en langsiktig plan for bytrærne i Oslo for å sikre kontinuitet og forutsigbar vekst for Oslos trebestand.

DAGSTUR TIL VESTFOLD OG JARLSBERG HOVEDGÅRD

Elin K. H. From

19. juni dro foreningen i god tradisjon på "Sommertur", en hel dags utferd for å studere anlegg med verdifulle trebeplantninger. Årets tur gikk til Vestfold, der vi først besøkte Borreparken i Horten for å se anlegget med gravhauger fra vikingtiden beliggende i en vakker park med edelløvsskog vendt mot fjorden. Spesielt for anlegget er de majestetiske eike-trærne som har fått vokse naturlig til store, monumentale trær.

Ferden gikk videre til hovedpunktet på programmet som var historiske Jarlsberg hovedgård. Stamhusbesitter C. Nicolaus Wedel Jarlsberg viste foreningen rundt på eiendommen. Jarlsberg hovedgård er Norges mest monumentale barokkanlegg, beliggende ca 3 km fra Tønsberg by.

Barokkanlegg

Hovedgården er stamhus fra 1673 der etterkommere fortsatt eier og driver gården som også er Norges største gårdsbruk. Dagens parkanlegg bygges på tidlig 1700 tall, og utgjør et prektig, men enkelt hageanlegg. Det er anlagt etter fransk mønster med regelmessig geometri og akser markert av alleer av eik og bøk som markerer siktlinjer til landskapet omkring, deiblant det historiske Slottsfjellet i Tønsberg by som er en del av stamhusets eiendommer.

Edelløvsskog

En tverrakse markert av en allé fører til Lille og Store Gullkronen. Dette er skogsområder (opprinnelig jaktskoger) anlagt på 1800 tallet, bestående av edelløvsskog hvor en finner blanding av bøk, eik, svartor, ask, hegg og lønn. Disse er siden 1980 tallet fredet som naturreservat og har blant annet et rikt fugleliv.

Over: Majestetisk eik i kulturlandskapet på Borre nasjonalpark, Foto:

Over: Samling under eikekronene i Borreparken. Foto: RS

Over: Stamhusbesitteren C. N. Wedel Jarlsberg forteller begeistret om suppleringer av de gamle alleene og skjøtsel av Gullkronene. Foto: RS

Fredningen av "Gullkronene" gjør imidlertid drift og fornyelse av skogen problematisk, da det ligger strengt forbud mot felling og uttynning. Resultatet blir et generasjonsskifte der skogen vokser seg for tett og begrenser ivaretagelse fremmedling av nye individer.

Landskapsstil

På midten av 1800 tallet ble parken ombygd til landskapsstil inspirert av Peder Anker og Bogstad gård i Oslo. Det tidligere parterret ble omgjort til plen med buktende konturer, slyngende stier, dam og lysthus. Mye ble endret, men alleene på hver side av det opprinnelige parterret ble spart. Alle alleene strålte rettlinjet ut fra parterret til landskapet rundt og dermed "utvidet" hageanlegget ved å inkludere omgivelsene i hageanlegget.

Kortreist vegetasjon

Dagens tredje og siste stopp på ferden var til Redaktørens hjemsted, Stange gjestegård på Ramnes hvor vi fikk befare flere prosjekter som redaktøren Rainer Stange selv har iverksatt.

Hovedattraksjonen var den kilometer lange granlabyrinten, som er unik i norsk sammenheng. Vi så også hvilket biologisk mangfold som har oppstått ved åpning av den tidlige rørlagte Svinningbekken, med terskler og oppdemming, beplantning av våtmarksvegetasjon og koselige trelunder med sitteplasser langs bekkedraget i det spesielle kulturlandskapet. Alle trærne som er plantet i prosjektet er "hentet" fra nærområdet, eller andre steder på Østlandet.

De gamle bøkealleene på Jarlsberg. Foto: EKHf

Labyrinten på Stange. Foto: RS

Svinningbekken med komposisjoner av hjemlige edelløvtrær. Foto: RS

OMVISNING I BOTANISK HAGE PÅ TØYEN V 28.4.2011

Nina Bergitte Bentzen

En kjølig og vakker torsdag ettermiddag kl.17.30 i slutten av april tok overgartner Oddmund Fostad, i Botanisk Hage på Tøyen i Oslo, oss med på en hagevandring med fokus på trær. På grunn av en sen vår stod magnoliatrærne fremdeles med blomster. Flere trær som ville ha vært i blomst på denne tiden var ikke begynt å skyte blader enda.

Oddmunds kunnskaper om hagens trær og deres historie gjorde hagevandringen spennende og vakker. Vi takker, Oddmund Fostad og alle som gikk den sammen med oss, for en hyggelig og lærerik tur i vakre og historiske omgivelser.

Botanisk Hage på Tøyen består av mer enn 35 000 planter fordelt på ca. 8 600 ulike arter.

Omvisning for TVs medlemmer. Foto: Mona Ranvik

*Oddmund Fostad viser oss rundt
Foto: MR*

Kjempepoppel. Foto: NBB

Bark på kjempepoppel. Foto: NBB

*Tidligere formann Marit Kollandsrud sammen
med Oddmund Fostad under det gamle tempel-
treet. Foto: NBB*

TREPLANTING I HAGEBYEN

Vidar Lundetræ

Ullevål Hageby ligger i bydel Nordre Aker i Oslo, oppkalt etter Store Ullevål gård. Boligene i Ullevål Hageby utgjør borettslaget Oslo Havebyselskap. Det bor ca 2300 personer i strøket. Hagebyen ble anlagt 1915-1922 og består av 116 bygninger med 654 boliger. Det gjør den til den største hagebyen i landet. Bebyggelsen består av villaer, todelte hus, firefamiliers hus og lengder med flere leiligheter, alt som murbygninger. En engelskinspirert hagebymodell fra Ebenezer Howard danner grunnlaget for anlegget. Howard presenterte modellen i bøkene "Tomorrow" i 1898 og i "Cities of Tomorrow" i 1902. Ideen var å anlegge mindre selvforsynte enheter utenfor bykjernene. Arkitekt Oscar Hoff er ansvarlig for helhetsutformingen av hagebyen, med bidrag fra arkitekt Adolf Jensen, samt arkitekt og mangeårig byplansjef Harald Hals

I alle forhager ble det plantet frukttrær, vesentlig morelltrær og epletrær, men også en god del plommetrær. Fruktblomstringen ble etter hvert et varemerke for Ullevål Hageby, og særlig ble morellblomstringen i forhagene langs Sognsveien viden kjent.

Utover seksti og syttiårene avtok blomsterprakten i takt med alder og utviklingen av plantesykdommer. Særlig gjorde "grå monilia" dype innhogg. Flere forsøk på å redde trærne med beskjæring og kjemisk behandling førte ikke frem, og borettslagets styre bestemte seg etter hvert for å plante nye trær i nesten alle gateløp i hagebyen.

Tidlig på 2000-tallet ble det plantet en forsøksplanting med forskjellige morellsorter med tanke på å finne en resistent morellsort som egnet seg til bruk i forhagene i hagebyen.

Damplass, Ullevål Hageby, Oslo. Foto: Vidar Lundetræ

Apaler i blomstring, 1.6.2010. Foto: VL

Det ble ikke trukket noen konklusjon av denne plantingen, og styret ba i 2003 Feste Lillehammer Landskapsarkitekter og AB Trepleie om i fellesskap utarbeide en komplett treplantingsplan for hele Ullevål Hageby. Det ble presisert noen enkle kriterier for valg av trær. I all vesentlighet skulle trærne ha hvite blomster, være sunne og friske, samt ikke bli for store i hagebyens relativt små forhager. I mai 2004 ble planene overlevert styret, som etter noe diskusjon bestemte seg for å gjennomføre planene, dog med enkelte endringer.

Det skal blant annet plantes en del Gravenstein epletrær og Opal plommer. Disse er bestilt podet på "gammeldagse" grunnstammer som er noe mer kraftigvoksende enn mer moderne grunnstammer. Dette for at trærne skal fremstå historisk riktige i sitt miljø.

I 2006 ble undertegnede leid inn av Oslo Havebyselskap for å utarbeide anbudsspesifikasjoner for de forestående treplantingsarbeidene, samt å organisere og kontrollere selve den praktiske gjennomføringen. Arbeidene startet i 2007 med planting av ca 60 prydeple 'Dolgo' i to gateløp. I 2008 og 2009 ble det plantet ca 180 søtkirsebær langs begge sider av Sognsveien samt et tilstøtende gateløp. Sognsveien er en hovedgjennomfartsåre gjennom hagebyen og leder bl.a. til Ullevål stadion.

I 2010 ble det så plantet amerikahagtorn og prydeple 'Dolgo' i to gateløp. Til sammen er det til nå plantet ca 400 trær, og det gjenstår å plante ca 420 stk. Plantearbeidene er planlagt ferdigstilt i 2015, men fremdriften er avhengig av årlige bevilgninger fra borettslaget. Gjennomføringen kan derfor ta både kortere og lengre tid en planlagt.

Det er ikke ofte at et borettslag eller boligselskap tar initiativ til å plante så store

mengder trær på sitt område som borettslaget Oslo Havebyselskap har gjort i dette tilfellet.

Til tross for store utfordringer og høye utgifter med vedlikehold på den bygningstekniske siden, velger borettslaget å prioritere planting av 820 trær over en periode på snaut 10 år. Allerede nå kan beboere og andre som ferdes i område glede seg over økt vårbloomstring.

Om noen år vil trærne fylle sine tiltenkte rom, og blomstringen vil bli like praktfull som i "gode gamle dager". Alle trevenner bør derfor sende en varm tanke til styre og administrasjon i Oslo Havebyselskap som har evnet å realisere en så omfattende treplanting midt i hovedstaden.

Apal i blomst. Juni 2010. Foto: VL

UTDELING AV PRISEN "TREVENNEN 2011"

Rainer Stange

Prisen ble tildelt Oslo havebyselskab for plan og gjennomføring av nyplanting av over 800 blomstrende trær. (Prosjektet er omtalt på de foregående sider)

Utdelingen fant sted ved Havebyselskabets årsmøte på Ullevål stadion 28. april 2011.

Under følger innlegg fra Rainer Stange ved prisoverrekkelsen.

Hagebyens historie

På 1800-tallet var det stor byvekst, og slum og dårlige forhold i de europeiske byene. Det var trangbodd og vanskelig sosiale og sanitære forhold i bygårdene. På landsbygda var det fattigdom og lite arbeid. Engelske Ebenezer Howard regnes som grunnleggeren av hagebybevegelsen. Han ville kombinere det beste fra byen (økonomiske og sosiale muligheter) med det beste fra landet (vegetasjon og frisk luft). Ideene ble utviklet på 1880 og 90-tallet. I 1902 ble

Over: Prisen er tildelt Oslo Havebyselskab, foto: RS

boken "Garden Cities of To-Morrow" utgitt. Hagebybevegelsen var en del av en utopisk bevegelse. En foreslo å anlegge et system av nye hagebyer knyttet sammen med jernbaner og veier. En hageby skulle ha ca. 30 000 innbyggere. Deretter anla en ny hageby et annet sted. Hagebyene skulle ha en sentralpark med offentlig institusjoner i midten, og ringer med butikker, "ringparker", boliger, grønne ringveier, industri osv. fordelt utover Ull. Ytterst var det jordbruk og naturområder. Hagebyene kunne ha en høy tetthet.

Ullevål hageby

Hagebyforstedene, som oppsto senere, er en annen retning. Ebenezer Howard og hagebybevegelsen stimulerte til en prinsipiell tenkning om byen og forholdet mellom by og land. Hagebybevegelse var en utopisk bevegelse som drømte om å starte med blanke ark. I virkeligheten bygges det sjelden helt nye byer, man må som regel ta utgangspunkt i en eksisterende by.

Ullevål hageby er det mest berømte av de norske prosjektene og ble bygd ut i åra 1916-20. Arkitekt Oscar Hoff er ansvarlig for helhetsutformingen av hagebyen, med bidrag fra arkitekt Adolf Jensen, samt arkitekt og mangeårig byplansjef Harald Hals. Bebyggelsen består dels av eneboliger, dels av dobbelthus og rekkehus. Utforminga av husene, gatene, plassene og hagene er samstemt, slik at hele bydelen danner et harmonisk hele. Nesten alle husene har egne hager.

Trevennen 2011

På vegne av styret i Treets Venner, stiftet i 1977 etter treplantingsåret 1976, har jeg gleden av, sammen med sekretær Elin Katharina Hille From, å overrekke "Trevennen 2011"

LØVTRÆR MED SLANK KRONE

Ole Billing Hansen

Trær med slank krone kan ha søyleform eller slank kjegleform. De kan være formet som en sigar eller en bred søyle, ha butt, strengt opprett vekst eller mer uregelmessig, men likevel vertikalt rettet vekst. Jo mer utpreget smal eller strengt formet krone er, desto mer bør vi overveie bruken av slike trær. Særpreget kroneform bryter ofte med omgivelsene og tiltrekker oppmerksomhet. Vi kan imidlertid også oppnå spesielle, tilsiktede effekter.

Søyleformer vil lede blikket oppover og er derfor uegnet til å dempe virkningen av høye master eller smale bygninger. Men søyletrær kan brukes til å skape interessante kontraster og spennende formvariasjon. Eldre kultivarer av denne typen har ofte navn med latinske ord som *columnaris* (søyleformet) *erecta* (med opprett vekst), *fastigiata* (spiss, søyleformet) eller *pyramidalis* (pyramideformet).

Men etter 1958 tillater ikke nomenklaturreglene at det inngår latiniserte ord i kultivarnavn. Kultivarer som er introdusert de siste femti årene, har derfor gjerne navn som ikke nødvendigvis sier noe om vekstformen.

Søyleformer av løvtrær er oftest avarter, ofte mutasjoner, med vekst som er mer opprett enn det vi vanligvis finner hos arten. Slike kloner må vi derfor formere vegetativt, gjerne med poding, men av og til også med stiklinger eller rotskudd. Hos podete planter vil rota og den nederste delen av stammen ha andre genetiske egenskaper enn toppen.

Skudd fra rot delen, grunnstammen, kalles villskudd. Slike er uønsket og bør fjernes raskt. Kontroll med og fjerning

av villskudd er en viktig del av et skjøtsel selsprogram for podete trær.

Noen treslag med slank krone har sterk greinbygning og beholder vekstformen uavhengig av vær, vind og snøtyngde. Men hos enkelte treslag blir fasongen forstyrret, særlig av snø som kan tynge ned deler av krone. I slike tilfeller er det ofte nytteløst å binde opp greinene igjen. Det er da best å skjære bort de utsperrete greinene. Dette kan imidlertid være vanskelig å få til i høye, svaierende trekroner. *Populus tremula 'Erecta'* er særlig utsatt for slik utsperring av greiner på grunn av snøtyngde, men det forekommer også hos *P. nigra 'Italica'*.

Her følger et utvalg av treslag med slank krone. De har alle grader av smalkronethet, men de har alle slank krone i forhold til det som er vanlig for den arten de tilhører.

Agnbøk

Carpinus betulus 'Fastigiata' har hittil vært den vanligste kultivaren med opprett vekst. Den er kjent fra siste del av 1800-tallet. Trærne kan bli 12-15 meter høye. Uten skjæring får de nokså bred, eggformet krone, men med regelmessig klipping får de søyleform. Andre kultivarer med søyleform eller smal kjegleform vokser seinere enn *C. betulus 'Fastigiata'*. To av disse er sjelden brukte *C. betulus 'Columnaris'* (Späth 1885) og *C. betulus 'Frans Fontaine'*, som ble funnet av og oppkalt etter bygartneren i den nederlandske byen Eindhoven i en planting av *C. betulus 'Columnaris'*. Den har har knapt så rette toppskudd som *C. betulus 'Fastigiata'*, men den har overtatt mye av markedet. En lovende nykommer er *C. betulus 'Monumentalis'* med søyleform, tett vekst og kraftige årsskudd. Agnbøk er regnet som herdig til sone 4. Det gjenstår å se om de nyere kultivarene er like vinterherdige.

Søyleosp Populus tremula 'Erecta' i vegsammenheng, rundkjøring. Foto: OBH

Søylebøk Fagus sylvatica 'Dawyc'. Foto: OBH

Søyleagnbøk som gatetre i Avenue Jean Janvier, Rennes, Bretagne. Foto: RS

Osp og poppel

Populus tremula 'Erecta' er en hannklon med svært smal, søyleformet krone. I dagligtale går den ofte under navnet "søyleosp". Den stammer fra Vestergötland i Sverige. Der har klonen har vært kjent fra før 1847, men den ble ikke beskrevet botanisk før i 1911. Kultivaren har strengt opprette greiner og blir sjelden høyere enn om lag 15 meter. Kronediameteren blir gjerne mindre enn en tiendedel av høyden.

Trærne tar derfor liten plass i små hager og kan nyttes både frittstående og i rekker. Kultivaren er nøysom, men bør ikke stå særlig utsatt til for vind. I planteskolene blir den formert med stiklinger eller rotskudd.

En ulempe med disse formeringsmåtene er at det kan komme rotskudd fra røttene. Derfor blir kultivaren gjerne podet på poppelarter som setter få rotskudd. Kultivaren regnes som herdig til sone 7 og er særlig vanlig i Trøndelag og nordover. Hunnklonen *P. tremula* "Trøgstad" har noe bredere søyleform, men er ikke vanlig å se. Den forekommer av og til plantet i Indre Østfold.

Frittstående trær av berlinerpoppel (*P. x berolinensis*) får majestetisk, bredt søyleformet krone. Trærne blir svært store og kan bare forsvare en plass i store byparker eller andre steder der det er plass til mer enn 30 meter høye trær. Som mange andre poppelslag er berlinerpoppel beryktet for å ha røtter som tetter drenerør rundt bygninger og på dyrket mark.

Kultivaren *P. nigra* 'Italica' blir i norsk dagligtale kalt "pyramidesvartpoppel" eller bare "pyramidepoppel". Klonen stammer fra Lombardia i Italia der den trolig ble tatt vare på og oppformert fra siste halvdel av 1700-tallet. Her i landet er den første gang omtalt i 1836.

Kultivaren er en hannplante med greiner som har opprett vekst og spisse greinvinkler. Trærne får en noe åpen, søyleformet vekst og kan bli opptil 35 meter høye. De setter sjelden rotskudd. Bladene er avrundet rombeformet til trekantet og ganske små til poppel å være. Kultivaren har vært ganske vanlig plantet i byer og synes å tåle miljøet der godt. Den er herdig til sone 4, men trærne blir sjelden mer enn 100 år gamle.

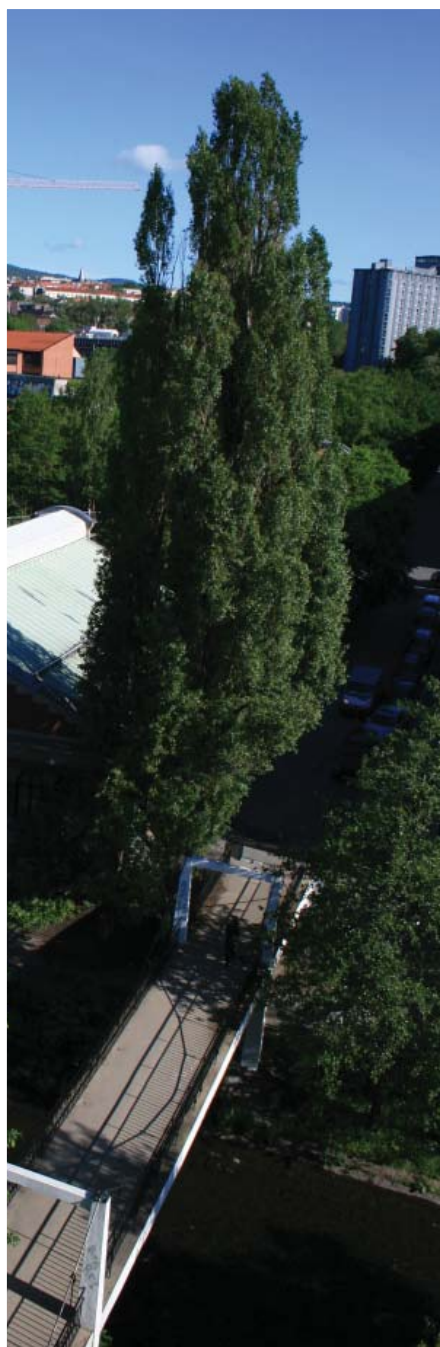
Planteslaget er blitt plantet sjeldnere i siste halvdel av 1900-tallet. Vi er derfor i ferd med å miste "pyramidepopler" som tidligere var et vanlig innslag i bybildet. I dag bør vi velge kultivarer som er mer robuste mot sopp sykdommer, som *P. n. 'Vereecken'*.

P. simonii 'Fastigiata' er et treslag som svært sjelden blir plantet her i landet. Det er en kultivar av kinapoppel med spissere greinvinkler og mer opprett vekst enn arten, men den avviker også med hensyn til karakterer som kvistribber, bladform og bladstørrelse. Krona er først slank, siden mer eggformet, og trærne blir sjelden høyere enn 12-15 meter. Mens arten ofte har kraftige årsskudd med utpregete ribber, har kultivaren ofte nokså tynn, rødlig kvist, og den har sjelden særlig markerte ribber. Bladene er 5-8 cm lange, mørkgrønne, blanke og med et kort, rødt bladskaff. Bladformen er typisk omvendt eggformet med kileformet grunn og en kort bladspiss.

Kinapoppel er første gang omtalt i Vest-Europa i 1862. Kultivaren *P. simonii* 'Fastigiata' ble funnet i Nord-Kina og sendt til USA av plantesamleren E. N. Meyer i 1913. Få år seinere kom den til Europa. Som annen poppel er kultivaren enkel å formere med kviststiklinger. Vi kan trolig regne overvintringen som sikker til sone 4.

Søyleosp som gatetre i Jess Carlsens gate, Oslo. Foto: RS

Pyramidepoppel ved Elvebakken bru, Oslo. Foto: RS

Eik

Søyleformer av eik forekommer av og til i naturen. Den kultivaren som hittil har vært vanligst omsatt i Nord-Europa, går under navnet *Quercus robur* 'Fastigiata'. Det er trolig en tysk klon fra en skog i Harreshausen. Denne ble første gang beskrevet av Bechstein i 1821, men trolig ikke oppformert før i 1874 da klonen ble beskrevet på nytt av Willkomm.

Kloner med tilsvarende vekstform, men med avvikende karakterer i bladform og hams, er kjent fra Sør-Europa. I frøavkom av slike kultivarer skal om lag én av tre planter få slankere krone enn normalt for arten. *Q. robur* 'Fastigiata' har strengt opprett vekst som gir en slank, søyleformet krone. I dagligtale nytter vi ofte navnet "søyleik" om denne kultivaren. Trærne kan bli 20-30 meter høye. Greinene sitter tett sammen, og alle skudd og greiner peker oppover. Kultivaren blir oftest nyttet i alléer, på kirkegårder eller i formale anlegg, men også som gatetre.

I Oslo er den i dag så ofte brukt langs traseene for sporvogn at den av en del landskapsarkitekter blir kalt "trikketreet". Trærne vokser seinere enn *Populus nigra* 'Italica', men de kan bli atskillig eldre. Kultivaren er trolig litt mindre vinterherdig enn arten, det vil si herdig til sone 4-5. I handelen forekommer flere kultivarer med slank krone, som *Q. robur* 'Fastigate Koster'. (Legg merke til skrivemåten: Det latinske ordet "Fastigiata" kan ikke inngå i moderne kultivarnavn)

Bøk

Søyleformen av bøk, *Fagus sylvatica* 'Dawyck', stammer fra det engelske godset Dawyck. Det opprinnelige treet er om lag 30 meter høyt med noe over tre meter bred krone. De fleste skuddene er strengt opprette, men enkelte skudd og greiner avviker. Denne kultivaren er imidlertid mindre utsatt for utsperrende greiner enn *Populus tremula* 'Erecta'. Søyleformet bøk kan brukes på samme vis som eik, men treslaget er lite egnet i

Søyleik markerer skille mellom privat og offentlig areal, Pilestredet Park, Oslo. Foto: RS

gatemiljø. Arten tåler både høye og lave pH-verdier, men den er lite salttolerant, og tåler dårlig eksponering for saltholdig sjøluft og veisalt. Ellers skal arten være nokså tolerant i byluft. Bøk er særlig følsom for høy grunnvannstand og dårlig drenering. Komprimering og oppfylling av jord rundt stammen kan redusere vitaliteten eller drepe trærne.

Kultivaren har stått i UMB-parken i Ås (sone 4) siden 1986 uten vinterskade. Vinterknoppene hos bøk er smale og spisse. Bladene er 5-11 cm lange, elliptiske og blanke med bølget og nærmest hel bladrand. Bladene er først lysgrønne, siden mørkgrønne, og høstfargen er karakteristisk gyllen til rødbrun. Det finnes kultivarer med søyleformet krone og henholdsvis røde og gule blader. Disse kultivarene går under navnene F. s. 'Dawyck Purple' og F. s. 'Dawyck Gold'.

Svartor

Kultivaren *Alnus glutinosa* 'Pyramidalis' er en avert som er funnet i naturen en gang, tatt vare på og gitt navn. Opprinnelsen er usikker, men morplanten fra 1800-tallet skal i følge én kilde ha vokst i Skandinavia. (Det botaniske avertsnavnet "birkiana" kan tyde på svensk opphav, ettersom Birka, et viktig handelssentrum for vikingene, lå på dagens Björkö i Mälaren, om lag 30 km vest for Stockholm.) Den velkjente, tyske planteskolemannen Ludwig Späth oppformerte kultivaren i planteskolen sin i Berlin på 1870-tallet og markedsførte den i Tyskland fra 1880. Hos kultivaren er bladene ofte kortere og bredere enn hos arten; bladplata er 8-10 cm lang og 6-8 cm bred. Bladene faller av grønne om høsten. Dersom det er korrekt at kultivaren har skandinavisk opprinnelse, kan vi trolig regne den som herdig innenfor det området vi vanligvis anbefaler å plante svartor, det vil si først og fremst i kystnære områder, gjerne i kjølig klima til og med sone 5. Kul-

tivaren er mest aktuell som gatetre på steder med begrenset plass til trekroner. Den kan imidlertid også være aktuell som solitærtre i hager og parker, eller i trerekker. Trærne har god vintersilhuett med mørk stamme og greiner med dekorative orekongler. Or produserer imidlertid store mengder pollen tidlig om våren, noe som kan framkalle allergi.

Alm

Kultivaren *Ulmus glabra* 'Exoniensis' har opprett vekst og slank, kjegleformet krone. Den vokser nokså seint, og både blomstring og løvsprett er om lag to uker seinere enn hos arten. På unge skudd står de bulkete bladene vridd oppover og ligger inn mot skuddet. Jevnlig fortyngelsesskjæring, som får fram kraftig nyvekst, er nødvendig for at trærne skal behold sin karakteristiske kjegleform og bladene sin bulking. Kultivaren ble funnet i Ford planteskole i Exeter, England i 1826. *Exoniensis* betyr "fra Exeter", og det norske populærnavnet er "søylealm". Kultivaren nyttes gjerne for å markere inngangspartier eller i andre sammenhenger i formale anlegg. Den skal være lite mottakelig for almesyke og klarer seg bra til sone 5.

Treslag med avvikende bladfarge og uvant vekstform eller greinstruktur var populære i romantikken i siste halvdel av 1800-tallet. Fra denne tida stammer kultivaren *Ulmus x hollandica* 'Wredei'. Den ble funnet som frøplante av inspektør Wrede i Geltow, Tyskland på 1870-tallet. *U. x hollandica* er en fellesbetegnelse på hybrider mellom vår viltvoksende alm (*U. glabra*) og lundalm (*U. minor*), som finnes viltvoksende sørover fra Danmark og Sør-Sverige. Kultivaren *U. x hollandica* 'Wredei' har smalt kjegleformet krone og gule blader. *U. x hollandica* 'Goeneveld' har grønne blader, men opprett vekt og tett krone. Denne kultivaren skal være sterk mot almesyke, vindsterk og blir bare 12-15 meter høy.

Japankirsebær

Prunus serrulata 'Amanogawa' har strengt opprettvoksende skudd og greiner. Normal årstilvekst er 20-30 cm i høyden, men bare noen få cm i bredden. Trærne blir til slutt 3-5 meter høye med svært slank, sjelden mer enn én meter bred krone. Eldre trær kan etter hvert bli noe glisne i krona. Etter bladsprett er skudd og blader gulaktig brune i en periode før de blir grønne. Bladene er 12-14 cm lange og 5-6 cm brede, eggformet og langt tilspisset. Bladranden er enkelt eller nær dobbelt sagtannet.

Høstfargen er gul, goloransje eller rødlig, og blader av ulik farge forekommer ofte samtidig. Hos oss kommer imidlertid høstfargen seint. Blomstringen er som regel rik. Blomstene dufter svakt, sitter oftest tre sammen, er blekrosa til hvite, enkle eller delvis fylte og 3-4 cm brede. Fruktsettingen er sporadisk, og de få steinfruktene er små, svarte og nærmest runde. Kultivaren krever gode jordbunnsforhold og en varm, solrik vokseplass. Ellers er den nokså tolerant med hensyn til jordas beskaffenhet, men den trives best der det er relativt høy pH. Japankirsebær 'Amanogawa' kan brukes som frittstående tre eller plasseres i grupper på tre eller flere trær, noe som kan være enklere å handtere designmessig.

Trær på stramme rekker langs en parkeringsplass eller i en park kan også fungere godt. Kultivaren blir vanligvis ikke beskåret, med unntak av greiner som avviker fra treets søyleform ved at de er tynget ned av egen vekt eller snø. Eventuell skjæring utføres i tilfelle rett etter avblomstring.

Japankirsebær 'Amanogawa' i blomst på Tøyen i Oslo. Foto: OBH

Spisslønn

En spisslønn som er varig søyledannende finnes knapt. Men enkelte kultivarer har opprett, slank vekst som unge trær. *Acer platanoides* 'Columnare', som ble introdusert fra den belgiske planteskolen Simon-Louis Frères i 1855, og *A. platanoides* 'Olmsted' fra planteskolen Scanlon, Ohio i USA fra 1955 er to slike eksempler. Førstnevnte har mer symmetrisk og jevn krone enn den amerikanske kultivaren. Men felles for dem er at de etter hvert får bredere, oval krone. Ingen av disse kultivarene er særlig vanlige her i landet. I Sverige setter en håp til et utvalg fra Gävle. Kroneformen hos dette treet minner om den vi finner hos *Quercus robur* 'Fastigiata'.

Andre løvtreslag

Også innen andre slekter forekommer det kultivarer med mer opprett vekst enn det som er vanlig for arten. Disse skal kort nevnes, men de fleste er sjelden plantet her i landet.

Betula pendula 'Fastigiata' ble introdusert før 1870 av den belgiske planteskolen Simon-Louis Frères i Plantières nær Metz. Trærne blir 12-15 meter høye og unge trær har stivt opprette skudd. Eldre trær får mer uryddig krone. Svenske erfaringer etter en del planting på 1950- og 60-tallet tilsier at treslaget er lite dyrkingsverdig under nordiske forhold.

Crataegus monogyna 'Stricta' er en kultivar med uklart opphav, men den kan være introdusert av en engelsk planteskole på 1800-tallet. Trærne blir opptil 8 meter høye og har stiv, opprett vekst. Krona blir etter hvert bredere. Det er ikke kjent om kultivaren finnes her i landet. På grunn av faren for smitte av pærebrann er det lite aktuelt å innføre den i dag.

Sorbus aucuparia 'Fastigiata' burde ha interesse for norske grøntanlegg, men det er ikke kjent om den forekommer her i landet. Kultivaren kan stamme fra Irland. Trærne blir 6-8 meter høye. Unge trær danner lett en gjennomgående stamme, og kroneformen er de første årene smalt søyleformet. Etter hvert blir krona slankt kjegleformet. Bladverket er svært mørkgrønt og danner en fin kontrast til de karminrøde fruktene. Dessverre er kultivaren noe utsatt for frukttrekraft, men poding på en grunnstamme av *Sorbus intermedia* skal etter nederlandske erfaringer motvirke slike angrep. I handelen er trærne imidlertid ofte podet i stammehøyde på en stamme av vanlig rogn.

Tilia cordata 'Böhlje' (syn. *T. cordata* 'Erecta') er ett av flere eksempler på lindekultivarer med mer opprett vekst enn arten de tilhører. Men ingen av disse har egentlig søyleformet krone. Krona blir som regel allerede etter få år kjegleformet, noe som i seg selv kan være fordelaktig, men som ikke oppfyller ønsket om en krone som tar liten plass.

Kilder:

Bengtsson, R. 2000. *Stadsträd från A-Z. Svensk Byggtjänst, Stockholm*. 160 pp. ISBN 91-7332-935-5

Krüssmann, G. 1976-78. *Handbuch der Laubgehölze*, Bd. I-III. 2. Aufl. Parey, Berlin og Hamburg. 1488 pp. ISBN 3-489-71222-6, ISBN 3-489-62122-0, ISBN 3-489-62222-7

Langschwager, L. (red.) 1997. *Havens planteleksikon – trær og buske*. 2 bind. 674 pp. ISBN 87-7464-018-6, ISBN 87-7464-020-8

More, D.; White, J. 2005. *Trær i Norge og Europa*. Damm, Oslo. 831 pp. ISBN 82-04-08517-6

HYLLEST WANGARI MATHAI

Elin K.H. From

Treets venner vil i anledning miljøforkjemperen og tidligere fredsprisvinner Wangari Mathais bortgang 26. september hylle hennes viktige arbeid med treplanting for fred. Mathai satte fokus på forørkning ved å starte grasrotbevegelsen "Green Belt Movement" på begynnelsen av 1970 tallet. Bevegelsen arbeidet for å motvirke avskogingen som utgjorde en trussel mot jordbruket livsgrunnlaget for og befolkningen i Kenya.

Bevegelsen mobiliserte kvinner til å plante trær i sitt lokalmiljø og bidra til en bærekraftig utvikling. Fra bevegelsen startet opp og til i dag har resultert i en tilplanting av 45 millioner trær i Kenya og øvrige afrikanske land! Ikke bare har treplantingen vært et middel for å gjenopprette livsnødvendige økosystemer, sikre befolkningen tilgang på vann og hindre ørkenspredning og erosjon. Likeledes har treplantingen blitt et symbol på demokrati, kvinners rettigheter og internasjonal solidaritet. Videre har Mathais miljøengasjementet spredt seg internasjonalt

Mathai har også vært inspirator og opphavet til den FN støttede

bevegelsen "Plant for the planet: The billion tree campaign" som oppfordrer samfunn, organisasjoner, private og offentlige aktører til å plante trær verden over, for å stoppe avskogningen og den store klimatrusselen vi står overfor. Målet er å plante en milliard trær i verden hvert år. FNs miljøprogram UNEP oppfordrer verden til å hylle Mathai ved å plante et tre til hennes ære.

Bevegelsen gir oversikt over hvor i verden det er plantet trær, informasjon og kunnskap om treplanting, oppfordrer til å registrere nye treplantinger i urbane så vel som rurale områder som blir inkludert i oversikten "greening the world"

Treets venner ser med glede på det voksende engasjement for treplantingsaksjoner over hele kloden. Mathais miljøbevegelse tok utgangspunkt i bærekraftig utvikling i jordbruksområder i Kenya. På den andre enden av skalaen har byene vel så store utfordringer når det gjelder klimaendringer og miljøutfordringer. Verdens byer vokser og den økende urbaniseringen legger stort press på grøntområder i og nær byene. Trær i byen og bynatur er livsviktig for mennesker og dyr. Treets venner vil i tiden fremover sette fokus på vern av verdifulle trær, så vel som planting av nye i Mathais ånd.

T.v. Wangari Mathai

EN MILLION TRÆR I N.Y.

Elin K. H. From

“Million trees NYC”

(www.milliontreesnyc.org) er et offentlig-privat initiativ for planting og bevaring av trær i New York city's gater og parker. Målet er å stille og plante 1 million trær i New Yorks 5 bydeler over en periode på ti år. Dette er et ambisiøst prosjekt sammensatt av et stort nett av frivillige aktører. Byens borgere oppfordres til engasjement for å sikre og ivareta en grønn by for menneskene og dyrene som lever i metropolen. Byen vokser, og utbyggingspress truer de miljøskapende grønne lungene.

Aksjonen argumenterer for den urbane skogens betydning for bokvaliteten i storbyen; Den renser luften og kjøler ned temperaturen. Foreningen organiserer blant annet frivillig planting og stell av trær, opplæring med fagpersonell, dugnader og “Treetags dag”- arrangementer rundt i nabolagene der man skaper blest rundt bevegelsen og verver nye frivillige. Man kan selv velge på hvilket nivå man ønsker å bidra. Som frivillig kan man bidra ved å:

- Donere penger til bevegelsen,
- Sponse kjøp av nye gatetrær
- “Adoptere” et eksisterende gatetre, der du via et interaktivt kart over bygatene klikker deg inn på det aktuelle treet du ønsker å adoptere gjerne i ditt nabolag. For eksempel en Gleditsia triacanthos (Honey locust) i west 11th street. (se eksempel neste side).

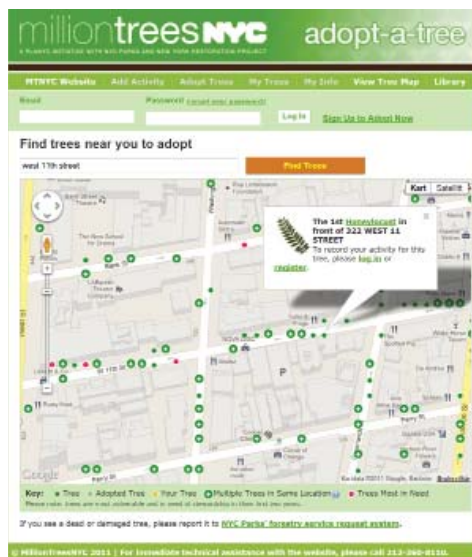
Når du har “adoptert et tre” oppfordres du til å stelle og se til treet slik at livsvilkårene blir best mulig. Dette innebærer vanning og lusing av treet's jordareal, jordforbedring med kompost, plukking av søppel, eventuell tilplanting av sommerblomster i treet's jordareal. Foreningen veileder “adoptiv-foreldre” i stell av trær.

Et hvert tre som adopteres registreres i databasen.

Under er et utklipp fra nettsiden med det interaktive treregisteret. De grønne prikkene viser trær man kan adoptere, og når man klikker på punktene, får man informasjon om treet/trærne på dette stedet.

Undertegnede var i New York i juni i år og kunne flere steder observere frivillige gatetre-stellere som vannet, luket og plantet sommerblomster i jordarealet for “sitt” gatetre. Kunnskap og eierfølelse til bytrærne skaper engasjement og gode holdninger i befolkningen.

Nyplantede trær i bydelen Brooklyn var trærne dekorert med logoen “I’m shady” (“jeg er skyggefull”) og informasjon om hva et tre bidrar med for bymiljøet. På Metroen kjøres det dessuten reklamekampanjer med plakater som informerer om bevegelsen og trærnes funksjoner i byen og oppfordrer til støtte.

Over: Utdrag fra det interaktive gatetre-registret der man kan velge et tre for adopsjon

TREETES VENNER I DEBATTEN: DUMPING AV SNØ I GYLDENLØVESGATE

Ingen dumpingplass

SKADER. En nedbørrik sommer er over og har gitt avløpsnettet i byene store utfordringer med kraftige, hyppige regnskyll. De siste vintrene har også vært utfordrende med store snømengder. Vinteren 2010/11 ble det mange steder observert brøyting og snølagring mot, og rundt bytrær som kan påføre trærne varige skader og i verste fall medføre at trærne dør. Brøyting rundt trær medfører fare for pakking av jordmassene som hindrer røttene å ta opp oksygen, mekaniske skader på stamme og rotsone som kan gi innfallsport for råte og sykdommer, samt nedsmelting av forurenset snø med både salt og skadelige kjemikalier som trærne tar opp i seg.

Historiske Gyldenløves gate med sin karakteristiske lindeallé midt i gateløpet er ett eksempel på hvordan grøntområder misbrukes. Alleen fungerer i dag som et grønt rekreasjonsområde med gangsti mellom Niels Juels gate og Eckersbergs gate til glede for beboere og be-

søkende.

Da Treets venner var på befaring i Gyldenløves gate februar i år var det lagt opp en inntil to meter høy snøfonn i hele alleens midtrabatt. Stedvis var det også kjørespor inn på grøntområdet mellom trærne. Pakkede snømasser gjorde stien ufremkommelig til langt ut på våren. Vi er bekymret for hvordan viktige grøntområder i byen benyttes til å kvitte seg med store, tunge og skitne snølass på bekostning av trærnes helse og beboernes rekreasjonsmuligheter. Vi kan ikke risikere at denne praksisen fortsetter til vinteren. En ansvarlig Bymiljøetat må sørge for at det foreligger en plan med tydelig instruks for håndtering av snørydding i gater med trær. Etaten rydde snø på en forsvarlig måte som ikke går på bekostning av trærne og de grønne lungene. Episoden i Gyldenløves gate sist vinter vil vi ikke se igjen.

Elin Katharina Hille From
Treets venner, landskapsarkitekt MNLA

Her skal det ikke dumpes snø, krever Elin From. ARKIVFOTO: LIV HEGNA

Over: Faksimile av debattinnlegg i Aften aften utg. 28.09.2011

T.v: Snødumping i alléen i Gyldenløvesgate, foto ÉKHF

SVAR FRA BYMILJØETATEN:

Bymiljøetaten sendte svar på henvendelsen og beklaget seg for episoden sist vinter. Begrunnelsen var mangel på materiell (snøfres) som gjorde at det ble benyttet tyngre utstyr (dumper). Denne ble stedvis kjørt ut i det verdifulle grøntområdet, og lastet snøen opp mellom trærne.

Etaten lovet at dette ikke ville gjenta seg i kommende vinter, samt at gaten heller ikke ville bli saltet. Imidlertid vil mangel på steder å dumpe snølass medføre fortsatt bruk av denne slags grønt- og rekreasjonsområder til opplag av snømasser. Treets venner vil følge med i denne saken!

Oslo kommune
Bymiljøetaten

Divisjon samferdsel

Treets venner

v/ Elin From

Dato: 18.10.2011

Deres ref.:

Vår ref.: 11/01028-12

Saksbeh.: Joakim Hjertum

Arkivkode: 613,3

Org. enhet: Drift
Tlf: 23493135

DUMPING AV SNØ I VERDIFULLE GRØNTOMRÅDER

Vi viser til Deres henvendelse av 09.10.2011 vedrørende snølagring i Gyldenløves gate.

Bymiljøetaten ønsker først å presisere at det i de områder det henlegges snø på tilstøtende grøntarealer ikke tilkjøres snø fra andre gater. Det er kun snø fra den aktuelle gata som forflyttes for å skape høyere trafiksikkerhet og fremkommelighet. Snødeponering som følge av snø tilkjørt fra andre gater og i stort omfang har foregått på steder som har vært omsøkt og som det er gitt tillatelser til av korrekte instanser.

Bymiljøetaten beklager at det i Gyldenløves gate i vinter ble benyttet hjullaster til hauging av snø og ikke snøfres som forutsatt. Dette grunnet maskinbrekkasje og ønske om å bedre fremkommeligheten i gata raskest mulig. Dette vil ikke skje kommende vinter. Kjøring i grøntarealet vil således ikke forekomme

Bymiljøetaten vil kommende vinter ikke benytte salt i Gyldenløves gate. Det vil derfor ikke bli mer forurenset snø her enn i vanlige boligater andre steder i byen. Da det ikke fins deponikapasitet eller økonomi til å kjøre bort all snø fra byens gater til deponi, vil utfresing komme til å bli benyttet i årene fremover også.

Med vennlig hilsen

Grethe Østhus Bergli
Fung. seksjonssjef
Godkjent elektronisk

Joakim Hjertum
Overingeniør

Over: Denne eika skal være fra 1600-tallet. Nøklegård, Andebu. Foto RS, April 2011

BEMERKELSESVERDIGE TRÆR

Rainer Stange

*Oversatt fra fransk fra vedtektene til
«Arbres remarquables».
se link: www.arbres.org*

Definisjon av «Bemerkelsesverdige trær»: Enkeltrær som ved sin alder, størrelse, form, fortid eller myte kan kalles oppsiktsvekkende trær. Disse lignosene representerer vår kultur- og naturarv og fortjener å bli bevart. Hvordan gjenkjenne et bemerkelsesverdig tre?

1. Alder

Høy alder er et viktig parameter. Arkivmateriale (som postkort, stikk, malerier...), plassering og sin omgivelse, samt som muntlig overleveringer. Synlige elementer som indikerer tegn på alderdom:

- Tre med lite kraft (langsom vekst, få blader i vekstsesongen)
- Ujamnheter og uregelmessigheter i stamme og greiner (furer, hul stamme, viktige støttepilarer)

Dette punktet er artsavhengig; en barlind som er 500 år er ikke unik, mens et bøketre på 500 år ville være det.

2. Høyde

Måling av høyden kan gjøres ved hjelp av en tømmermåler, som er enkel å forstå og bruke.

Dette kriteriet avhenger av arten. For eksempel holder ikke 25 m for en furu for å være bemerkelsesverdig, mens et oliventre på over 15 m er eksepsjonelt

3. Omkrets

Omkretsen av et tre måles på 1,30 over bakken, 90 grader på stammens akse. Akkurat som med høyden avhenger dette av arten. For eksempel er en edelkastanje med omkrets på 4 m ikke enestående, mens stammeomkrets på 3 m for en fransk lønn ville være det.

4. Historie og tro

Har treet en historisk interesse (forbundet med en historisk person, vitne til en historisk hendelse, plantet for en

begivenhet

Er treet forbundet til en myte eller til religiøs tro eller kult

5. Estetiske kriterier

Form og utseende (krokete, sammenflettet, rettlinjert, formet som et dyr, klippet spesielt, farger, omfang), sammenheng mellom det minerale, landskapsmessig interesse

6. Biologiske kriterier

Har treet en opprinnelig funksjon, viser det en spesiell tilpasning til miljøet, har det fysiologiske spesialiteter (hvitbrokede blader)

7. Andre kriterier:

Befinner treet seg utenfor sitt naturlige utbredelsesområde?

Er treet isolert eller integrert i en oppsiktsvekkende bestand?

Et tre kan vise et eller flere av disse kriteriene som kunne kalles oppsiktsvekkende, allikevel gir denne lista plass til subjektivitet. Organisasjonen A.R.B.R.E.S. interesser seg spesielt for oppsiktsvekkende trær fra et nasjonalt ståsted.

Helt fra år 2000 da ramma for bevegelsen var: «200 trær for å finne tilbake til våre røtter», er vår organisasjon kjennetegnet med kvalitetsmerke «Oppsiktsvekkende trær i Frankrike». Dette kvalitetsmerke er gitt til kommuner, offentlige områder, private eierdommer, som har et oppsiktsvekkende tre, og som undertegner en partnerskapskontrakt med organisasjonen, som omfatter spesielt:

- skjøtselsansvar, overvåkning og tiltak for å bevare treet, som skal betraktes som et natur- og kulturminne
- oppsetting av et presentasjons-skilt av treet med organisasjonens logo

I løpet av noen år, har A.R.B.R.E.S. og ONF Det nasjonale skogvesenet arbeidet sammen for å få bevart og verdsatt oppsiktsvekkende trær på det franske territorium (avtale signert år 2002)

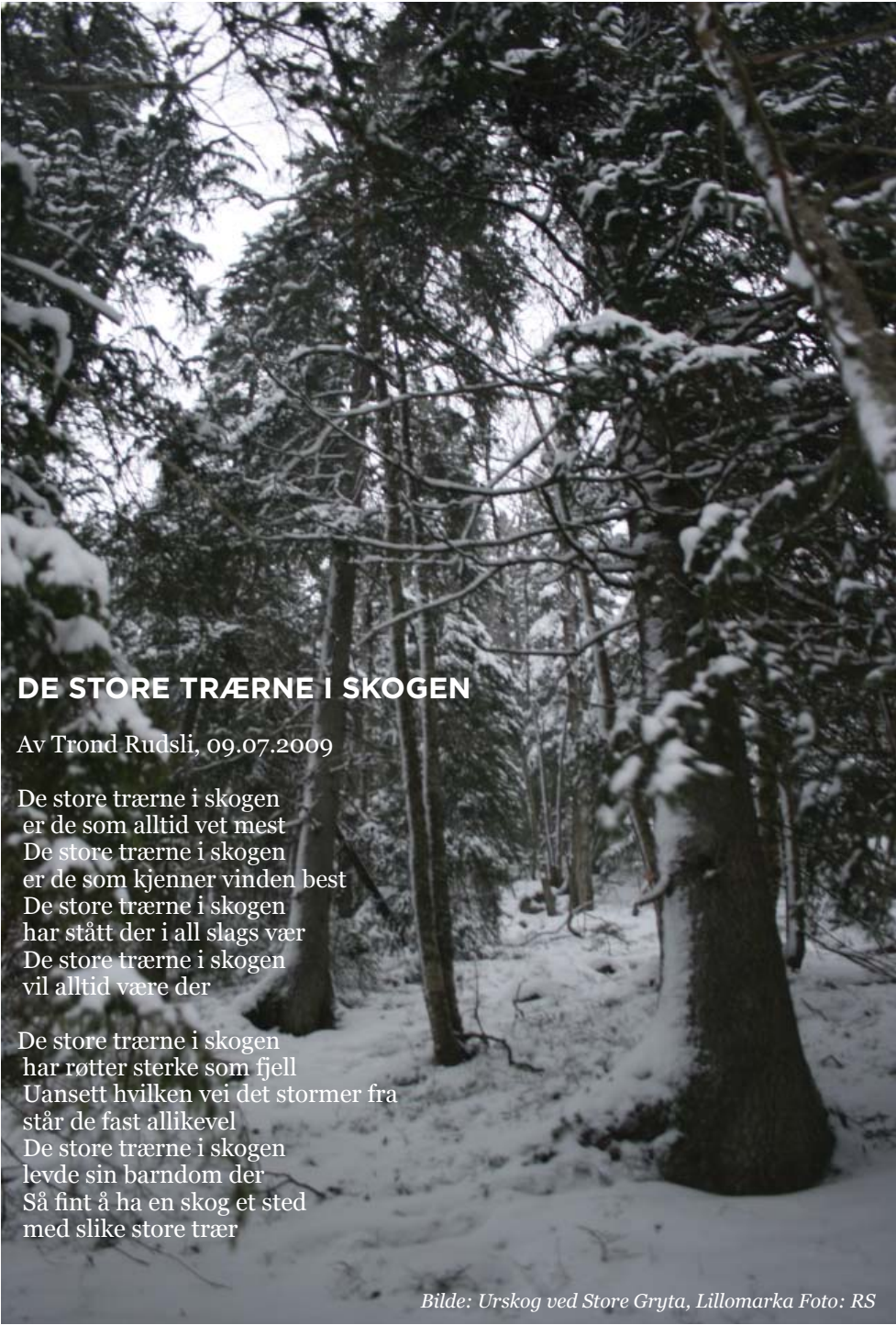
TREETS VENNER KÅRER ÅRETS «KAKTUS» 2011

1.plass:

Prisen tildeles ansvarlig for planting av søyleeik Professor Aschougs plass med stammeomkrets 2 cm (!) som erstatning for søyleeik felt i forbindelse med rigg til oppgradering av Grensen.

Vi spør: Kan dette kalles et gatetre og vil det overleve julebordsesongen?

DE STORE TRÆRNE I SKOGEN

Av Trond Rudslø, 09.07.2009

De store trærne i skogen
er de som alltid vet mest
De store trærne i skogen
er de som kjenner vinden best
De store trærne i skogen
har stått der i all slags vær
De store trærne i skogen
vil alltid være der

De store trærne i skogen
har røtter sterke som fjell
Uansett hvilken vei det stormer fra
står de fast allikevel
De store trærne i skogen
levde sin barndom der
Så fint å ha en skog et sted
med slike store trær

Bilde: Urskog ved Store Gryta, Lillomarka Foto: RS

TREETS VENNER-KALENDER

✧ ÅRSMØTE TORSDAG DEN 17. FEBRUAR 2012

- Årsmøtet finner sted i Havesalen på Oslo bymuseum ved Vigelandsparken. Innkalling vil bli utsendt!
- Foredrag av slottsgartner Tor Smaaland
- Forfriskninger og sosialisering
- Utdeling av Trevennen 2012

Vi ønsker nye og gamle medlemmer velkommen!

✧ VÅRTREFFET BOTANISK HAGE 3. JUNI

- Vårens vakreste eventyr - møt opp på Treets venners stand

✧ BYVANDRING MED OVERRASKELSE I VÅR

- Vil bli annonsert på nettsiden!

✧ VANDRING BYGDØY - VÅR med Kim Hartvig

✧ ÅRETS HØSTTUR SØNDAG DEN 9. SEPTEMBER

Årets hovedutflukt går til Hedemark med vakre Hoel gård og Melbye planteskole. Invitasjon med påmelding vil bli utsendt. Programmet er under utarbeidelse:

- Avreise med buss fra Oslo S utenfor Hotel Opera
 - Besøk på Hoel gård, se link: <http://www.hoel-gaard.no/>
 - Omvisning på Melby planteskole, se link <http://bmplanter.com/>
 - Følg med på våre nettsider www.treets-venner.no
- Her vil arrangementer bli annonsert fortløpende

*Flytoto over Hoel Gård
på Nes i Hedemark*

Returadresse:
Treets Venner
Det norske Hageselskap
Postboks 53 Manglerud
0612 Oslo

